

Uplatňovanie práva na náhradu škody v dôsledku zneužitia súťažného práva EÚ (základné východiská)

Zlocha, E.*

ZLOCHA, E.: Uplatňovanie práva na náhradu škody v dôsledku zneužitia súťažného práva EÚ (základné východiská). Právny obzor, 104, 2021, č. 6. s. 443 – 457. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2021.6.03>

Exercise of the right to compensation for damage due to abuse of EU competition law (basic principles). According to the case law of the Court of Justice of the EU, every injured party has the right to compensation due to the abuse of participation in competition. Competition authorities cannot rule on private law claims arising from breaches of public competition law, as this jurisdiction lies exclusively with the national courts. Any infringement of competition law is undesirable because it is linked to an interference with the competition system as a whole, as well as with an interference with the property sphere of the persons concerned. The author points to the development of private enforcement at EU level before the entry into force of the Private Enforcement Directive, discusses the development of the Court's approach to claiming damages for breaches of competition law, the Private Enforcement Directive and the Competition Compensation Act.

Key words: Competition, Damage, Compensation, Directive 2014/104/EU, Legal Action, Enforcement, Article 101 TFEU, Act No. 350/2016 Coll

1 Úvod

Prelomovým rozhodnutím v oblasti súkromnoprávneho vymáhania súťažného práva bol rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci *BRT v. SABAM*, ktorý priznal priamy účinok čl. 85 a čl. 86 ZES (teraz čl. 101 a čl. 102 ZFEÚ).¹ Súdny dvor EÚ sa v rámci rozhodovacej činnosti oprel o svoju dovtedajšiu rozhodovaciu prax týkajúcu sa vnútroštátnych procesných prostriedkov na uplatnenie práv vyplývajúcich z práva EÚ vrátane zakotvenia princípu zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú porušením komunitárneho práva.²

Nariadením Rady (ES) č. 1/2003³ bola národným súdom výslovne priznaná možnosť priamo aplikovať súťažné pravidlá EÚ, a to v prípadoch, keď je dotknutý súkromný záujem poškodenej strany.⁴ Jedným z predpokladov priamej aplikácie čl. 101 a 102 ZFEÚ⁵

* JUDr. Eubomír Zlocha, PhD., Ústav štátu a práva SAV, Bratislava.

¹ Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-127/73, *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fonior*, body 12 – 20. Podľa bodu 16 uvedeného rozhodnutia: „Keďže zákazy čl. 85 ods. 1 a čl. 86 majú zo svojej podstaty tendenciu vyvolávať priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami, tieto články vytvárajú priame práva vo vzťahu k dotknutým jednotlivcom, ktoré musia vnútroštátne súdy chrániť.“

² Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-6/90 a C-9/90, *Frankovich a Bonifaci v. Taliansko*.

³ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy.

⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 bod (7): „Vnútroštátne súdy hrajú dôležitú úlohu pri uplatňovaní súťažných pravidiel spoločenstva. Pri rozhodovaní o sporoch medzi súkromnými osobami chránia osobné práva podľa právnych predpisov spoločenstva, napríklad odškodnením poškodených. Úloha vnútroštátnych súdov v tomto ohľade dopĺňa úlohu orgánov hospodárskej súťaže členských štátov. Mali by mať preto možnosť plne uplatňovať články 81 a 82 Zmluvy.“

⁵ Zmluva o fungovaní EÚ.

je vplyv protiprávneho konania na obchod v rámci členských štátov EÚ.⁶ Články 101 a 102 ZFEÚ sú vecou verejného poriadku⁷ a sú kľúčové pre fungovanie vnútorného trhu. Tieto články ZFEÚ majú priamu účinnosť (vertikálnu i horizontálnu – právo EÚ obsahuje účinný systém na zabezpečenie toho, aby hospodárska súťaž nebola narušená).⁸ V tejto súvislosti nemožno opomenúť ani Chartu základných práv EÚ, ktorá garantuje ochranu vlastníctva jednotlivcov (čl. 17), ako aj právo na účinný prostriedok nápravy v prípade porušenia práv zaručených právom EÚ (čl. 47).

Ak dôjde k spáchaniu protisúťažného deliktu porušením článkov 101 a 102 ZFEÚ, platné právo stanovuje nasledujúce negatívne dôsledky, ktoré možno zhrnúť do troch oblastí:

- a) neplatnosť príslušného právneho úkonu,
- b) možnosť postihu zo strany správnych alebo trestných orgánov (v závislosti od právneho poriadku členského štátu, keďže súťažné právo EÚ neobsahuje normy trestno-právnej povahy),
- c) možnosť súkromnoprávneho uplatňovania súťažného práva zo strany osôb, ktoré sú protisúťažným deliktom poškodené alebo inak dotknuté na svojich právach.⁹

Zatiaľ čo účelom pokút (verejnoprávneho sankcionovania) je odradenie od porušovania pravidiel, primárnym cieľom súkromnoprávnych žalôb o náhradu škody je náprava ujmy utrpenej v dôsledku takéhoto porušenia (ide teda o dve rôzne funkcie). Procesná nezávislosť verejnoprávneho a súkromnoprávneho presadzovania súťažného práva má význam pre neuplatnenie zásady *ne bis in idem*, ktorá zakazuje sankcionovať tú istú osobu viac ako jedenkrát za to isté protiprávne konanie s cieľom chrániť ten istý právny záujem.¹⁰ Verejnoprávne a súkromnoprávne presadzovanie súťažného práva predstavujú komplementárne piliere ochrany hospodárskej súťaže, čo potvrdzuje aj znenie recitálu 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie (ďalej len „smernica o náhrade škody“): „*V záujme zabezpečenia účinných žalôb v rámci presadzovania práva súkromnoprávnymi prostriedkami podľa občianskeho práva a účinného presadzovania práva verejnoprávnymi prostriedkami zo strany orgánov hospodárskej súťaže musia obidva nástroje pôsobiť spoločne, aby sa zaistila čo najvyššia účinnosť pravidiel hospodárskej súťaže.*“ Takisto recitál 7 Nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (teraz články 101 a 102 ZFEÚ) uvádza: „*Vnútroštát-*

⁶ Protisúťažné praktiky na vnútroštátnej úrovni sú predmetom novoprijatého zákona č. 187/2021 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je účinný od 1. 6. 2021. Formy nedovoleného obmedzovania súťaže sú vymedzené v § 4 (Dohoda obmedzujúca súťaž), § 5 (Zneužívanie dominantného postavenia) a § 6 (Iné formy nedovoleného obmedzovania súťaže) predmetného zákona.

⁷ Spojené veci C-295-298/04, *Manfredi*, bod 31.

⁸ Protokol (č. 27) o vnútrornom trhu a hospodárskej súťaži pripojený k Zmluve o Európskej únii.

⁹ KINDL, J. *Kartelové a distribuční dohody. Teorie a praxe*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 265.

¹⁰ KRÁLIK, A. *Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2014, s. 116.

ne súdy hrajú dôležitú úlohu pri uplatňovaní súťažných pravidiel spoločenstva. Pri rozhodovaní o sporoch medzi súkromnými osobami chránia osobné práva podľa právnych predpisov spoločenstva, napríklad odškodnením poškodených. Úloha vnútroštátnych súdov v tomto ohľade dopĺňa úlohu orgánov hospodárskej súťaže členských štátov. Mali by mať preto možnosť plne uplatňovať články 81 a 82 Zmluvy.“

Dňa 19. 12. 2005 prijala Európska komisia tzv. Zelenú knihu o žalobách na náhradu škody spôsobenej porušením protimonopolných pravidiel ES. Európsky parlament rovnako ako ďalšie zúčastnené strany súhlasili so závermi Zelenej knihy a vyzvali Komisiu, aby vypracovala Bielu knihu o žalobách na náhradu škody spôsobenej porušením protimonopolných pravidiel ES s podrobnými návrhmi na odstránenie prekážok, ktoré bránia efektívnemu uplatneniu žalôb na náhradu škody, aby bola odstránená právna neistota. O tri roky neskôr, v roku 2008, vydala Európska komisia tzv. Bielu knihu. Práve uvedené nástroje *soft law* sa neskôr pretavili do sekundárneho práva EÚ – smernice o náhrade škody.

2 Východiská súkromnoprávneho vymáhania súťažného práva

Všetky prostriedky, ktoré spotrebiteľom a podnikom umožňujú účinnejšie dosiahnuť náhradu škody, by zároveň mali mať prospešné účinky v zmysle odradenia od budúcich porušení a zabezpečenia vyššej miery dodržiavania pravidiel.¹¹ Každá osoba má právo domáhať sa súdnou cestou náhrady spôsobenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi takouto škodou a správaním zakázaným pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže.¹² Vnútroštátne súdy sú podľa právnych predpisov EÚ povinné v plnej miere a účinne presadzovať tieto práva v sporoch, ktoré sú im predložené na prerokovanie a rozhodnutie. Právo EÚ neupravuje mechanizmy, ktorých prostredníctvom si možno nárok na náhradu škody uplatniť. Súdny dvor EÚ v rozhodnutí *Courage*¹³ uznal, že uplatňovanie subjektívnych práv vyplývajúcich zo súťažného práva EÚ posilňuje účinnú aplikáciu hospodárskej súťaže EÚ a svojou povahou odrádza od často utajených dohôd a postupov, ktoré sú spôsobilé obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž. Pri uplatňovaní článku 101 ZFEÚ je rozhodujúcim momentom posúdenie dohody obmedzujúcej súťaž z hľadiska jej objektívneho dosahu na hospodársku súťaž alebo jej účelu vyvolať protisúťažné účinky. Subjektívny zámer účastníkov dohody pritom nie je relevantný. Články 101 a 102 ZFEÚ (v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ) zakladajú subjektívne práva, ktorých sa jednotlivci môžu dovolávať a ktoré sú súdy členských štátov povinné chrániť.¹⁴

Súdny dvor EÚ vo veci *Manfredi* definoval tri podmienky vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú protisúťažným konaním, ktorými sú:

¹¹ Vec C-453/99, *Courage a Crehan*, Zb. 2001, s. I-6297, bod 27; spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 91.

¹² Vec C-360/09, *Pfeiderer*, Zb. 2011, s. I-5161, bod 28, vec C-199/11, *Európske spoločenstvo/Otis NV a iní*, Zb. 2012, bod 43.

¹³ Rozhodnutie Súdneho dvora Vec C-453/99, *Courage Ltd. v. Bernard Crehan*.

¹⁴ Vec T - 458/04, *Au Lys de France SA v. Komisia*, bod 70 a Vec C-127/73, *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fontior*.

- a/ porušenie súťažnoprávnej normy zakotvenej v práve EÚ,
- b/ vznik škody,
- c/ existencia príčinnej súvislosti medzi takouto škodou a porušením súťažného práva EÚ.

Preukázanie existencie zavinenia medzi týmito podmienkami nefiguruje.¹⁵

Z judikatúry Súdneho dvora EÚ vyplývajú tri podmienky na uplatnenie náhrady škody spôsobenej porušením súťažného práva EÚ, a to:

Súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva prostredníctvom vnútroštátnych súdov nie je len spôsobom následným, ktorý by bol aplikovateľný až po tom, ako súťažný orgán¹⁶ rozhodne o porušení súťažného práva (*follow-on-action*). Právo EÚ garantuje každému poškodenému subjektu súkromnoprávnu ochranu v podobe samostatnej žaloby, ktorou sa domáha náhrady škody spôsobenej porušením súťažného práva, aj keď o ňom súťažný orgán nerozhodol (*stand-alone action*). Poškodený subjekt teda nemusí čakať, kým súťažný orgán konštatuje porušenie súťažného práva, a až potom podať následnú žalobu o náhradu škody (*follow-on action*), pretože verejnoprávne vymáhanie súťažného práva a súdne konanie o náhradu škody pred civilným súdom (súkromnoprávne vymáhanie) sú od seba nezávislé. Pokiaľ sa ale poškodený subjekt rozhodne podať vo veci civilnú žalobu na náhradu škody a nečakať na výsledky správneho konania pred súťažným orgánom, bude jeho pozícia ako žalobcu podstatne sťažená, pretože musí preukázať všetky atribúty protiprávnosti konania žalovaného, čo je spravidla mimoriadne komplikované z dôvodu informačnej asymetrie a nedostatku dôkazov.

Ak je vec predmetom „živého“ správneho konania pred PMÚ SR a poškodený subjekt uplatní žalobu o náhradu škody voči účastníkovi správneho konania (rušiteľovi), všeobecné sudy konanie o náhradu škody spravidla prerušujú s poukazom na ust. § 164 CSP: „*ak súd neurobí iné vhodné opatrenia, môže konanie prerušiť, ak prebieha súdne alebo správne konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu, alebo ak súd dal na také konanie podnet.*“ Všeobecné sudy však prerušujú civilné konania nielen do doby právoplatnosti rozhodnutia PMÚ SR o správnom delikte, ale aj počas súdneho prieskumu právoplatného rozhodnutia PMÚ SR o správnom delikte v konaní o správnej žalobe a dokonca aj počas konania o kasačnej sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu správneho súdu o správnej žalobe. Z rozhodnutia Krajského súdu v Bratislave pod sp. zn. 2Cob/135/2020 vyplýva, že: „*Keďže žalobca protiprávnosť konania žalovaného odvodzuje od predmetného rozhodnutia PMÚ, bolo by nehospodárne, aby súd nevyčkal na definitívne rozhodnutie Najvyššieho súdu SR o tejto otázke, s ktorou sa Najvyšší súd SR musí vysporiadať v konaní o kasačnej sťažnosti žalovaného. Nie je pritom sporné, že v prípade kasačnej sťažnosti ide o mimoriadny opravný prostriedok, a že predmetné rozhodnutie nestratilo atribút právoplatnosti. Súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia výslovne uvádza, že si je tejto skutočnosti vedomý, na druhej strane však správne zdôrazňuje, že v tomto konaní sa rieši otázka protiprávnosti konania*

¹⁵ Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-295/04 a C-298/04, *Manfredi and Others v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA and Others*, bod 61.

¹⁶ Napr. PMÚ SR alebo Európska komisia.

žalovaného, od ktorej odvodzuje žalobca nárok na náhradu škody. Odvolací súd zhodne s názorom súd prvej inštancie uvádza, že je vhodné vyčkať na právoplatné skončenie konania vedeného pred Najvyšším súdom SR v záujme právnej istoty t.j., aby súd a v konečnom dôsledku správny orgán nerozhodli odlišne a aby sa prípadne predišlo ďalším sporom v budúcnosti. Zároveň poukazuje na súdnu prax, podľa ktorej záujem na jednotnosti rozhodovania súdu a iných štátnych orgánov vedie k tomu, že súd, pokiaľ už o takejto otázke prebieha konanie pred iným orgánom, spravidla konanie preruší, vyčká na rozhodnutie príslušného orgánu a z jeho rozhodnutia potom v ďalšom konaní vychádza. Záujem na spravodlivom rozhodnutí veci, dodržaní princípu právnej istoty a záujem na hospodárnosti (aby súd nemusel vykonávať to isté dokazovanie ako správny orgán) prevažuje nad princípom rýchleho konania. V takomto prípade nemožno hovoriť ani o prieťahoch v konaní, keďže prerušenie je zákonom predpokladaná prekážka a je len na úvahe súdu, či ju využije.“ V dôsledku uvedeného prístupu všeobecných súdov a absolutizovania požiadavky právnej istoty dochádza v mnohých prípadoch k niekoľkoročnému „odkladu“ rozhodovania civilného súdu o škodovom nároku poškodeného subjektu (čo má samo o sebe mimoriadne negatívne následky pre poškodený subjekt), a to aj napriek tomu, že obrana škodcu (rušiteľa), najskôr v správnom konaní proti prvostupňovému neprávoplatnému rozhodnutiu PMÚ SR v podobe rozkladu, neskôr v podobe správnej žaloby proti druhostupňovému právoplatnému rozhodnutiu PMÚ SR a následne kasačnej sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu správneho súdu o správnej žalobe, môže byť výslovne účelová.

3 Aplikovateľná právna úprava

Dňa 27. decembra 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 350/2016 Z. z. o niektorých pravidlách uplatňovania nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže (ďalej ako „zákon o náhrade škody“), ktorý je výsledkom transpozície smernice o náhrade škody. Cieľom bolo uľahčiť súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva (*private enforcement*), teda uplatňovanie nárokov na náhradu škody fyzických a právnických osôb, ktorá im vznikla konaním v rozpore s predpismi o ochrane hospodárskej súťaže. Na tento účel zákon o náhrade škody stanovuje niektoré pravidlá, ktoré predstavujú miestami zásadný odklon od všeobecnej úpravy zodpovednosti za škodu, a to nielen v hmotnoprávnej, ale aj v procesnoprávnej rovine.¹⁷ Právna úprava obsiahnu-

¹⁷ Obsah zákona o náhrade škody:

§ 1 - Predmet úpravy

§ 2 - Vymedzenie základných pojmov

§ 3 - Právo na náhradu škody

§ 4 - Viazanosť súdu rozhodnutím o porušení práva hospodárskej súťaže

§ 5 - Premlčanie práva na náhradu škody

§ 6 - Spoločná a nerozdielna zodpovednosť za škodu

Prenesenie zvýšenia ceny a právo na náhradu škody (§ 7 – § 10)

§ 7

§ 8 - Obrana založená na prenesení zvýšenia ceny

§ 9 - Nepriami odberatelia

tá v smernici o náhrade škody ani zd'aleka nie je dokonalá a bola podrobená pomerne rozsiahlej kritike odbornej verejnosti.¹⁸

Na Slovensku, ako aj vo väčšine ďalších členských štátov EÚ bolo doposiaľ súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva realizované v minimálnom až zanedbateľnom rozsahu. V žiadnom prípade nemožno počet prípadov porovnávať s počtom žalôb podaných v USA, kde práve súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva hrá najdôležitejšiu úlohu pri presadzovaní súťažného práva.¹⁹

Z hľadiska aplikovateľnosti zákona o náhrade škode na konkrétnu právnu vec je kľúčový tzv. režim intertemporality, teda pravidiel časového spolupôsobenia „starej“ (zrušenej, neplatnej a neúčinnnej) právnej normy s právnou normou „novou“ (platnou a účinnou). V legislatívno-technickej rovine sú spravidla predmetné otázky upravené v posledných častiach zákona (v tzv. spoločných, prechodných a záverečných ustanoveniach). Podľa § 23 ods. 1 zákona o náhrade škody „Ustanovenia tohto zákona sa použijú na nároky na náhradu škody vzniknuté po 26. decembri 2016.“ Podľa § 23 ods. 2 zákona o náhrade škody: „Ustanovenia tohto zákona sa použijú na konania o náhradu škody začaté po 26. decembri 2016.“²⁰ Z gramatického výkladu ustanovení § 23 zákona o náhrade škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže, ako aj z dikcie dôvodovej správy k tomuto ustanoveniu môžeme vyvodiť, že zákon rozlišuje intertemporalitu:

§ 10 - Žaloby o náhradu škody podávané žalobcami z rôznych stupňov dodávateľského reťazca
Osobitné ustanovenia o súdnom konaní o náhradu škody a sprístupňovanie dôkazov v konaniach o nárokoch na náhradu škody (§ 11 - § 12)

§ 11 - Sprístupňovanie dôkazov v súdnom konaní o náhradu škody

§ 12

Nariadenie sprístupnenia dôkazov zo spisu orgánu hospodárskej súťaže (§ 13 – § 14)

Obmedzenie sprístupnenia dôkazov v súdnom konaní o náhradu škody (§ 15 – § 20)

§ 15 - Dôkazy s časovo obmedzeným sprístupnením

§ 16 - Dôkazy vylúčené zo sprístupnenia dôkazov

§ 17 - Obmedzenia použitia dôkazov získaných zo spisu orgánu hospodárskej súťaže

§ 18 - Sankcie

§ 19 - Odkladný účinok a iné právne účinky mimosúdneho riešenia sporu

§ 20 - Účinky mimosúdneho urovnania na následné súdne konanie o náhradu škody

Spoločné ustanovenia (§ 21 – § 24)

Účinnosť.

¹⁸ Napr. k problematike premlčania pozri: DULAK, A., DULAKOVÁ JAKÚBEKOVÁ, D. Premlčanie pri náhrade škody spôsobenej porušením súťažného práva. In *Právny obzor*, 103, 2020, č. 5, s. 357 – 371.

¹⁹ JONES, C. Private enforcement of Anti-trust law in the EU, UK and USA. Oxford : Oxford University Press, 1999, s. 18, In KRÁLIČKOVÁ, B. *Súťažné právo vo vzájomných vzťahoch verejného a súkromného práva*. Bratislava, Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 2020, s. 149, ISBN 978-80-973039-5-2 (e-pub).

²⁰ Dôvodová správa k ustanoveniu § 23 zákona o náhrade škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže uvádza: „V súlade s dikciou smernice sa vymedzuje hmotnoprávne prechodné ustanovenie, ktoré právnu úpravu viaže na nároky na náhradu škody vzniknuté po 26. decembri 2016... V procesnoprávnej rovine sa zakotvuje, že ustanovenia zákona budú dopadať aj na súdne konania o náhradu škody začaté po 26. decembri 2016.“ Podľa čl. 22 smernice o náhrade škody: „Členské štáty zabezpečia, aby sa vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21 na zosúladenie s hmotnoprávnymi ustanoveniami tejto smernice neuplatňovali so spätným účinkom... Členské štáty zabezpečia, aby sa akékoľvek vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21, iné ako tie, ktoré sú uvedené v odseku 1, neuplatňovali na žaloby o náhradu škody podané na vnútroštátny súd pred 26. decembrom 2014.“

- a/ hmotnoprávných noriem a
b/ procesnoprávných noriem.

Rozlíšenie hmotnoprávnej a procesnoprávnej intertemporality vyplýva z povahy zákona o náhrade škody. Tento zákon obsahuje tak procesnoprávne, ako aj hmotnoprávne ustanovenia, ktoré sú vo vzťahu špeciality (*lex specialis*) v hmotnoprávnej rovine k ustanoveniam Obchodného zákonníka a v procesnoprávnej rovine k ustanoveniam Civilného sporového poriadku.²¹

V dôsledku intertemporálnych ustanovení zákona o náhrade škody nie je možné použiť ustanovenia zákona o náhrade škody pre hmotnoprávne posúdenie všetkých nárokov na náhradu škody, ktoré sa prerokujú na príslušných súdoch. Avšak podľa Súdneho dvora EÚ platí, že vnútroštátne orgány aplikácie práva majú povinnosť uznať okamžitý priamy účinok práva EÚ a neuplatniť akékoľvek ustanovenie vnútroštátneho práva brániace priamemu a prednostnému uplatneniu práva EÚ. Vzťah medzi právom EÚ a vnútroštátnym právom je spravovaný princípom prednosti práva EÚ, na existenciu poukázal Súdny dvor EÚ napr. vo svojom rozhodnutí vo veci *Costa v ENEL*.²² Súdny dvor priznal právu EÚ absolútnu (bezpodmienečnú) prednosť pred kolidujúcim vnútroštátnym právom. Na dôsledky uplatnenia princípu prednosti práva EÚ Súdny dvor poukázal vo svojom rozhodnutí vo veci *Simmenthal*.²³ Vnútroštátny súd, ktorý v rámci svojej právomoci aplikuje ustanovenie práva EÚ, je povinný zabezpečiť jeho plný účinok a z vlastnej úradnej moci má neuplatniť každé vnútroštátne ustanovenie, a to bez ohľadu na to, či bolo prijaté skôr alebo neskôr ako ustanovenie práva EÚ. Riešenie rozporu medzi právom EÚ a vnútroštátnou normou je zverené vnútroštátnemu súdu aplikujúcemu právo EÚ. Vnútroštátnemu súdu, ktorý aplikuje právo EÚ, je priznaná právomoc urobiť všetko, čo je nevyhnutné na neuplatnenie tých ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré sú prekážkou plnej účinnosti noriem práva EÚ. Keďže články 101 a 102 ZFEÚ majú úplný horizontálny priamy účinok v rámci vzťahov medzi jednotlivcami a zakladajú práva a povinnosti dotknutých jednotlivcov, s uvedeným záverom je spojený celý rad mimoriadne komplikovaných právnych otázok pri aplikácii (najmä) hmotnoprávných inštitútov vnútroštátneho právneho poriadku, ktoré sa v jednotlivých členských štátoch výrazne odlišujú.

Základným súkromnoprávnym predpisom, ktorý v SR upravuje právne vzťahy medzi podnikateľmi, je Obchodný zákonník. Zo systematického hľadiska predstavuje V. hlava 1. časti Obchodného zákonníka základné východisko pre úpravu hospodárskej súťaže, ktorá nadväzuje na ústavnoprávnu úpravu.²⁴ Podľa § 41 OBZ: „Fyzické i právnické oso-

²¹ Podľa § 21 zákona o škode: „Ak tento zákon v § 3 ods. 1 až 3, § 5, § 6, § 7 ods. 1 a 2, § 8, § 9, § 20 neustanovuje inak, použije sa na právne vzťahy súvisiace s náhradou škody vzniknutou porušením práva hospodárskej súťaže Obchodný zákonník.“ Podľa § 22 zákona o škode: „Pri uplatnení nároku na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže sa postupuje podľa Civilného sporového poriadku, ak tento zákon v § 3 ods. 4, § 4, § 7 ods. 3, § 10 až 14, § 16 až 19 neustanovuje inak.“

²² Vec C-6/64, *Flaminio Costa/ENEL*.

²³ Vec C-106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato/Simmenthal*.

²⁴ Ústavný súd SR v náleze sp. zn. PL. ÚS 13/97 zaujal jasné stanovisko, že: „princípy hospodárskej politiky patria k základným ústavným princípom a ich prostredníctvom sa v Slovenskej republike zaručuje aj ústavná ochrana právnických osôb“ a ďalej poznamenal, že: „ustanovením Čl. 55 sa formulujú princípy hospodárskej politiky Slovenskej republiky, medzi ktoré patrí aj podporovanie a ochrana konkurenčného

by, ktoré sa zúčastňujú na hospodárskej súťaži, aj keď nie sú podnikateľmi (ďalej len „súťažiteľia“), majú právo slobodne rozvíjať svoju súťažnú činnosť v záujme dosiahnutia hospodárskeho prospechu a združovať sa na výkon tejto činnosti; sú však povinné pritom dbať na právne záväzné pravidlá hospodárskej súťaže a nesmú účasť na súťaži zneužívať.“ Podľa § 42 ods. 1 OBZ: „Zneužitím účasti na hospodárskej súťaži je nekalé súťažné konanie (ďalej len „nekalá súťaž“) a nedovolené obmedzovanie hospodárskej súťaže.“ Podľa § 42 ods. 2 OBZ: „Nedovolené obmedzovanie hospodárskej súťaže upravuje osobitný zákon.“ Týmto zákonom je spomínaný zákon č. 187/2021 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že nedovolené obmedzenie súťaže nie je iba porušením príslušného ustanovenia zákona č. 187/2021 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže, prípadne súťažného práva EÚ, ale je aj porušením ustanovenia § 41 OBZ v spojení s § 42 OBZ, a teda zároveň zakladá aj súkromnoprávny delikt.

Na náhradu škody spôsobenej porušením súťažného práva sa vzťahujú všeobecné ustanovenia OBZ. Ako už bolo uvedené, právo na náhradu škody spôsobenej porušením súťažného práva EÚ vyplýva priamo z práva EÚ, ktoré zároveň definuje základné predpoklady na vznik zodpovednosti, a tým aj práva na kompenzáciu. Špecifické hmotnoprávne otázky boli ponechané na právne poriadky členských štátov. Obchodný zákonník má vo vzťahu k zákonu a náhrade škody povahu *lex generalis* (t. j. platí zásada *lex specialis derogat legi generali*) a ustanovenia OBZ sa aplikujú v rozsahu, v akom určité otázky priamo nerieši zákon o náhrade škody (samozrejme, pokiaľ nejde o prípady, keď sa hmotnoprávne ustanovenia zákona o náhrade škody vôbec neaplikujú v dôsledku prechodných ustanovení zákona). Občianskoprávna úprava zodpovednosti za škodu sa nepoužíje ani subsidiárne.

Za škodu zodpovedá ten, kto poruší povinnosť zo záväzku, a to z obchodných záväzkov tak, ako sú vymedzené v § 261 a v § 262 OBZ. Záväzková zodpovednosť za škodu je rozšírená aj na porušenie inej právnej povinnosti ako povinnosti zo záväzku prostredníctvom § 757 OBZ, podľa ktorého pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností stanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a nasl. OBZ. Zodpovednosť za škodu sa takto rozširuje aj na prvú a druhú časť OBZ. Zodpovednosť za škodu podľa § 373 a nasl. OBZ je objektívnou zodpovednosťou, kde sa pre vznik zodpovednosti nevyžaduje zavinenie. Objektívna zodpovednosť vychádza z troch predpokladov vzniku zodpovednosti, ktorými sú:

a) Protiprávny úkon

V prípade mimozáväzkovej (deliktuálnej) zodpovednosti je potrebné preukázať porušenie konkrétneho ustanovenia vnútroštátneho alebo európskeho súťažného práva.

b) Vznik škody

Škodou je ujma vyjadriteľná v peniazoch, ktorou je skutočná škoda a ušlý zisk (§ 379 OBZ). Osobitne by sme v tejto súvislosti však poukázali na ustanovenie § 379 OBZ,

hospodárskeho prostredia a vytváranie právnych prostriedkov a záruk proti obmedzovaniu hospodárskej súťaže, ktoré zákon označí za nedovolené“. Na tomto mieste je nutné zdôrazniť, že články 55 ods. 1 a 55 ods. 2 Ústavy SR treba vykladať spoločne, pretože ako uviedol Ústavný súd SR v náleze sp. zn. PL. ÚS 13/97: „Hospodárska súťaž je pre trhovú ekonomiku nutná.“

ktoré upravuje pravidlo, podľa ktorého sa nahrádza len tá škoda, ktorú porušiteľ mal alebo mohol predvídať v čase vzniku záväzkového vzťahu. Obchodný zákonník z rozsahu náhrady škody vylučuje škodu nepredvídateľnú, t. j. takú, ktorú povinná strana v čase vzniku záväzkového vzťahu ako možný dôsledok porušenia svojej povinnosti predvídala alebo ktorú bolo možné predvídať s prihliadnutím na skutočnosti, ktoré v uvedenom čase povinná strana poznala alebo mala poznať pri obvyklej starostlivosti. Primárne je obchodnoprávny režim zodpovednosti za škodu koncipovaný pre zmluvnú zodpovednosť a aj doktrínálny výklad tohto pravidla sa týka len situácií vzťahujúcich sa na zodpovednosť za porušenie zmluvných povinností a v prípade mimozmluvnej zodpovednosti odkazuje na riešenie cez adekvátnu príčinnú súvislosť, resp. ochranný účel normy.²⁵ Vo vzťahu k zásade o úplnej náhrade škody, ktorá vznikla v príčinnej súvislosti s porušením povinnosti podľa OBZ, má byť ustanovenie § 379 OBZ interpretované ako výnimka, nie však v zmysle zmäkčenia zodpovednosti.²⁶ Súdny bezvýhradne priznávajú v sporoch týkajúcich sa náhrady škody v súvislosti s hospodárskou súťažou len škodu predvídateľnú.²⁷ Akceptáciu hradenia len predvídateľnej škody v súvislosti s náhradou škody v hospodárskej súťaži nespochybňuje ani odborná literatúra.²⁸

c) Príčinná súvislosť medzi vznikom škody a protiprávnym konaním (kauzálny nexus)

Preukázanie kauzálneho nexu je často najťažším prvkom dokazovania, pretože poškodený musí preukázať, že škoda by nebola vznikla, keby k úkonu zo strany škodcu nedošlo. V zmysle judikatúry Najvyššieho súdu SR musí poškodený v konaní o náhradu škody preukázať, že nebyť porušenia súťažných pravidiel ku škode by nedošlo a že porušenie súťažných pravidiel priamo (bezprostredne) predchádzalo vzniku škody a vyvolalo ho.²⁹ V prípade uplatnenia žaloby o náhradu škody spôsobenú porušením súťažného práva sa v súdnom konaní spravidla nepreukazuje protiprávne konanie porušovateľov, pretože vnútroštátny súd je v tejto otázke viazaný právoplatným rozhodnutím súťažného orgánu. Ak súťažný orgán v rozhodnutí zistí porušenie článku 101 alebo článku 102 ZFEÚ, osoby poškodené v dôsledku tohto porušenia sa môžu aj na základe ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ a článku 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 opierať o toto rozhodnutie ako o nezvratný dôkaz o protiprávnom konaní. Závaznosť rozhodnutí súťažného orgánu vyplýva zo záujmu o zabezpečenie právnej istoty a konzistentného výkladu

²⁵ CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In BEJČEK, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů*. Sborník z konference. Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 119 – 136. Tiež ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 29.

BEZOUŠKA, P. Príčinná souvislost jako nechtěné dítě normativního textu? In DOLOBÁČ, M., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, L. (eds) *Rezistencia vnútroštátneho práva a právne transplantáty*. Zborník vedeckých prác. Košice : UPJŠ, 2011, s. 85 – 93.

²⁶ TOMSA, M. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 1043.

²⁷ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obdo 103/01. In *Zo súdnej praxe* 4/2003, s. 113. Bližšie pozri: OVEČKOVÁ, O. Deliktná zodpovednosť za škodu v Obchodnom zákonníku (§ 757 neriešené problémy). In *Právny obzor*, 103, 2020, č. 6, s. 419 – 439.

²⁸ KRÁLIK, A. *Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2014, s. 116.

²⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 29. 1. 2008, sp. zn. 2M Cdo 1/2007.

súťažných pravidiel EÚ v systéme paralelných právomocí. Viazanosť rozhodnutím súťažného orgánu sa spája s dvoma podmienkami:

- a/ predmetom súdneho konania musí byť nárok na náhradu škody spôsobenej porušením súťažného práva, ktoré vo svojom rozhodnutí zistil súťažný orgán (*vecná totožnosť*)^a
- b/ nárok musí byť uplatnený voči subjektu, ktorého zodpovednosť bola určená v rozhodnutí súťažného orgánu (*totožnosť subjektu*).

Pokiaľ ide o vecnú totožnosť, musia sa preskúmať kľúčové aspekty protiprávneho konania, akými sú obsah protiprávneho správania, geografický rozsah porušenia, dotknuté tovary alebo služby a trvanie porušenia.³⁰ Viazanosť vnútroštátneho súdu rozhodnutím súťažného orgánu však nezabavuje súd možnosti obrátiť sa na Súdny dvor EÚ s predbežnou otázkou v zmysle článku 267 ZFEÚ.³¹ V konkrétnych prípadoch pôjde najmä o situácie, keď súd členského štátu má pochybnosť o správnom výklade alebo aplikácii súťažných pravidiel EÚ. Ak je rozhodnutie súťažného orgánu napadnuté na Súdnom dvore EÚ v konaní o neplatnosť v zmysle článku 263 ZFEÚ a meritórne rozhodnutie vnútroštátneho súdu závisí od platnosti napadnutého rozhodnutia, súd členského štátu je povinný prerušiť konanie až do rozhodnutia Súdneho dvora EÚ v konaní o neplatnosť.

Pokiaľ ide o rozsah aktívnej vecnej legitímácie, za východisko možno považovať rozhodnutia Súdneho dvora vo veciach *Courage* a *Manfredi*³², v ktorých zmysle je na podanie žaloby na náhradu škody spôsobenej porušením súťažného práva aktívne legitimovaná každá osoba, ktorá utrpela ujmu. Aktívne legitimované sú primárne osoby v priamom súťažnom vzťahu so súťažiteľom, ktorý sa dopustil protisúťažného konania. V konkrétnych prípadoch pôjde najmä o priamych odberateľov.³³ Široko koncipované vymedzenie aktívnej legitímácie sa však vzťahuje aj na nepriamych odberateľov, čiže na odberateľov, ktorí síce neboli v priamom právnom vzťahu s porušovateľom, ale ktorí napriek tomu utrpeli značnú ujmu v dôsledku protiprávneho zvýšenia ceny, ktoré sa prostredníctvom distribučného reťazca prenieslo aj na nich. Z rozsudku *Manfredi* je zrejmé, že do tejto kategórie spadajú aj koneční spotrebitelia (odberatelia).

³⁰ Pozri rozhodnutie Všeobecného súdu EÚ v spojených veciach T-125/97 a T-127/97 *Coca-Cola v. Komisia*.

³¹ Súdny dvor Európskej únie má právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú:

a) výkladu zmlúv,

b) platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie.

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom a tento súdny orgán usúdi, že rozhodnutie o nej je nevyhnutné pre vydanie jeho rozhodnutia, môže sa obrátiť na Súdny dvor Európskej únie, aby o nej rozhodol.

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.

Ak sa takáto otázka položí v prebiehajúcom konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe, Súdny dvor Európskej únie koná bezodkladne.

³² Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ Vec C-453/99 *Courage Ltd. v. Bernard Crehan*, bod 26 a Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-295/04 a C-298/04, *Manfredi and Others v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA and Others*, bod 61.

³³ Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ Vec C-360/09 *Pfleiderer*, bod 28. Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ vo veci C-453/99, *Courage Ltd. v. Bernard Crehan*.

V prípade uplatnenia žaloby o náhradu škody po vydaní rozhodnutia súťažného orgánu, ktorý konštatuje porušenie súťažného práva (*follow-on action*), sú pasívne vecne legitimovaní porušitelia špecifikovaní vo výroku rozhodnutia súťažného orgánu. V tomto ohľade je však potrebné zohľadniť ďalšie okolnosti, ktoré predchádzali vydaniu rozhodnutia, ako napr. využitie programu zhovievavosti a konania o urovnaní. Ak sa protiprávneho konania dopustí viacero subjektov, čo nastane práve v prípade kartelovej dohody, a v dôsledku ich protisúťažného správania vznikne škoda, tieto subjekty sú zaviazané nahradiť škodu spoločne a nerozdielne a medzi sebou sa vyporiadajú podľa rozsahu svojej zodpovednosti (princíp solidárnej zodpovednosti). Napokon, z tejto koncepcie vychádza aj právna úprava v § 383 OBZ: „*Ak je na náhradu škody zaviazaných niekoľko osôb, sú tieto osoby povinné nahradiť škodu spoločne a nerozdielne a medzi sebou sa vyporiadajú podľa rozsahu svojej zodpovednosti.*“

4 Náhrada škody a jej výška

Súdny dvor EÚ rozlišuje medzi *existenciou* a *výkonom* práva na náhradu škody. Existencia práva na náhradu škody a jednotlivé pojmové znaky zodpovednosti za škody sú zakotvené v práve EÚ. Na druhej strane výkon, resp. spôsob uplatnenia tohto práva je pri absencii európskej právnej úpravy ponechaný na právne poriadky členských štátov. Pri ustanovovaní pravidiel na uplatnenie týchto subjektívnych práv však musia členské štáty rešpektovať princíp účinnej ochrany a princíp ekvivalencie. Kritériá na určenie rozsahu náhrady škody nemôžu byť menej priaznivé ako kritériá platné pre podobné nároky vyplývajúce z vnútroštátneho práva, a v žiadnom prípade nemôžu byť upravené tak, aby uplatnenie náhrady škody bolo nemožné alebo neprimerane sťažené. Súdny dvor vo veci *Manfredi* naznačil, ako si predstavuje uplatnenie týchto princípov autonómie vo vzťahu k rozsahu uplatniteľnej škody. Súdny dvor v tomto rozsudku stanovil minimálny štandard pre rozsah náhrady škody a špecifikoval druhy ujmy, za ktoré by osoby poškodené v dôsledku porušenia súťažného práva pravidiel mali dostať kompenzáciu.³⁴ Náhrada utrpenej škody znamená uvedenie poškodených subjektov do pozície, v ktorej by sa nachádzali, keby nedošlo k porušeniu čl. 101 alebo čl. 102 ZFEÚ. Osobám poškodeným v dôsledku porušenia pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže s priamym účinkom má byť preto priznaná náhrada hodnoty skutočne utrpených strát v plnej výške. Podľa Súdneho dvora EÚ nárok na náhradu škody v plnej výške zahŕňa náhradu:

- i. skutočne utrpenej škody (*damnum emergens*),
- ii. ušlého zisku (*lucrum cessans*), ktorý je z hľadiska unesenia dôkazného bremena mimoriadne náročnou kategóriou, keďže poškodený musí preukázať, že k nerozmnoženiu jeho majetkových hodnôt došlo v dôsledku protisúťažného konania, priamej príčinnej súvislosti s protisúťažným konaním a nie pôsobením externých ekonomických faktorov,³⁵

³⁴ Op. cit. *Manfredi*, bod 95 a 97.

³⁵ Spojené veci C-295-298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, body 95-96 a spojené veci C-46/93 a C-48/93, *Brasserie du Pêcheur a Factortame*, Zb. 1996, s. I-1029, bod 87.

iii. úrokov, a to od okamihu, keď k škode došlo (priznanie úroku z omeškania v súlade s vnútroštátnym právom sa považuje za základný prvok kompenzácie).³⁶

Povaha súťažnej ujmy je determinovaná charakterom protisúťažného správania. Vyčíslenie výšky náhrady škody býva často značne komplikované, pretože pri ňom treba brať do úvahy *hypotetický scenár* ekonomickej situácie poškodenej osoby v rámci trhu s nenarušenou hospodárskou súťažou. Vychádza sa pri tom z toho, že cieľom náhrady škody je uviesť poškodeného do pozície, v ktorej by sa nachádzal, keby k porušeniu súťažných pravidiel nedošlo. Právo EÚ nedefinuje spôsob vyčíslenia výšky náhrady škody. Súdny dvor však vo svojej judikatúre vymedzil princíp úplnej kompenzácie ujmy, ktorá vznikla porušením priamo účinného ustanovenia práva EÚ. Súdny dvor vo veci *Marshall* judikoval, že v rozpore s týmto princípom je ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré stanovuje horný limit kompenzácie, ktorú si poškodená osoba môže uplatniť.³⁷ Takéto ustanovenie by a priori obmedzovalo výšku náhrady škody na úroveň, ktorá nezodpovedá kritériu úplnej kompenzácie. Európska komisia v súvislosti s kvantifikáciou škody vydala:

- i. oznámenie o vyčíslení škody pri žalobách na náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ,³⁸ ako aj
- ii. praktickú príručku k vyčísleniu škody pri žalobách na náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia čl. 101 alebo čl. 102 ZFEÚ.³⁹

V prípade odhalenia vylučovacích praktík súťažnými/protimonopolnými orgánmi alebo po ich ukončení v dôsledku súkromných žalôb dôjde k postupnému obnoveniu podmienok hospodárskej súťaže. Treba zdôrazniť, že obnovenie trhových podmienok, ako keby k porušovaniu pravidiel hospodárskej súťaže nedošlo, je v mnohých prípadoch fakticky nemožné a deformita na trhu pretrváva po veľmi dlhú dobu.⁴⁰ Keď vylúčení konkurenti požadujú náhradu škody, môžu požadovať nielen náhradu za ušlý zisk počas obdobia porušovania pravidiel, ale aj za ušlý zisk po jeho ukončení. Toto je obzvlášť významné, keď nemohli úplne obnoviť svoj trhový podiel z dôvodu dlhotrvajúcich následkov ukončeného porušovania pravidiel hospodárskej súťaže.

Jednotlivých metód, či už viac alebo menej použiteľných, ktorými možno vypočítať škodu vzniknutú v dôsledku porušenia pravidiel protimonopolného práva, existuje bezpochyby celý rad. Vzhľadom na to, že konečné stanovenie výšky vzniknutej škody je v kompetencii vnútroštátnych súdov, neexistuje žiadna relevantná újinná judikatúra vy-

³⁶ Spojené veci C-295-298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 97 odkazujúci na vec C-271/91, *Mashall*, Zb. 1993, s. I-4367, bod 31.

³⁷ Op. cit. *Marshall*, bod 31.

³⁸ Oznámenie Komisie o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní EÚ (2013/C 167/07).

³⁹ Pracovný dokument útvarov Komisie.

⁴⁰ Príklad priznania náhrady škody aj za obdobie po ukončení porušovania pravidiel vyplýva priamo z Praktickej príručky k vyčísleniu škody pri žalobách na náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní EÚ – sprievodný dokument OZNÁMENIE KOMISIE o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie [pozri Østre landsrets (Východný vyšší súd, Dánsko), rozhodnutie z 20. mája 2009 vo veci B-3355-06 (Forbruger-Kontakt as/Post Danmark A/S)].

medzujúca metodiku na určovanie výšky škody. Podľa niektorých vnútroštátnych súdnych rozhodnutí je však možné vyvodit' určité všeobecné postupy. Domáhanie sa škody nepriamo poškodenými je mimoriadne náročné, až prakticky nemožné v prípade, ak okrem existencie nároku na náhradu škody a jej výšky je nutné preukázať aj prenesenie navýšených cien na konečného odberateľa. Pri porušení hospodárskej súťaže majú primárne *locus standi* vždy priamo poškodení, na ktorých sa porušovatelia zvýšenou cenou výrobku bezdôvodne obohatili. Udelenie *locus standi* aj pre nepriamych odberateľov načas Súdny dvor EÚ.⁴¹ Jeho myšlienku Európska komisia preniesla aj do znenia smernice o náhrade škody (články 12 až 16). Smernica o náhrade škody transponovaná do zákona o náhrade škody má odstrániť informačnú asymetriu: „*Dôkazy sú dôležitým prvkom pri podávaní žalôb o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže. Keďže pre súdne spory v oblasti práva hospodárskej súťaže je príznačná informačná asymetria, je vhodné zabezpečiť, aby sa žalobcom poskytlo právo na získanie prístupu k dôkazom relevantným v súvislosti s ich nárokmi bez toho, aby museli uviesť jednotlivé dôkazy. V záujme zabezpečenia rovnakého postavenia účastníkov konania by toto právo mali požívať aj žalovaní v konaniach o žalobách o náhradu škody, aby aj oni mohli požadovať sprístupnenie dôkazov žalobcami. Vnútroštátne sudy by mali mať tiež možnosť nariadiť, aby dôkazy sprístupnili aj tretie osoby vrátane orgánov verejnej moci. Ak chce vnútroštátny súd nariadiť, aby dôkazy sprístupnila Komisia, uplatní sa zásada lojálnej spolupráce medzi Úniou a členskými štátmi stanovená v článku 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ, a pokiaľ ide o žiadosť o informácie, článok 15 ods. 1 nariadenia č. 1/2003. Ak vnútroštátny súd nariadi, aby dôkazy sprístupnili orgány verejnej moci, uplatnia sa zásady právnej a administratívnej spolupráce podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva.*“

Sprístupňovanie dôkazov v súdnom konaní o náhradu škody a nariadenie sprístupnenia dôkazov zo spisu orgánu hospodárskej súťaže sú upravené v § 11 – 17 zákona o náhrade škody. Z dôvodovej správy k uvedeným ustanoveniam vyplýva, že: „*Dôkazy potrebné na preukázanie nároku na náhradu škody má obvykle k dispozícii výlučne protistrana alebo tretie osoby a často nie sú žalobcovi dostatočne známe alebo prístupné. Za takýchto okolností môžu prísne právne požiadavky na žalobcov, aby podrobne uviedli všetky tvrdené skutočnosti už na začiatku konania a predložili presne určené podporné dôkazy, nadmerne brániť účinnému výkonu práva na náhradu škody, ktoré zaručuje Zmluva o fungovaní Európskej únie. Z požiadavky primeranosti vyplýva, že sprístupnenie možno nariadiť, len ak žalobca na základe skutočností a dôkazov, ktoré sú mu primerane dostupné, preukázal, že utrpel škodu, ktorú mu spôsobil žalovaný... Dôkazy sú dôležitým prvkom pri podávaní žalôb o náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže. Keďže pre súdne spory v oblasti práva hospodárskej súťaže je príznačná informačná asymetria, je vhodné zabezpečiť, aby sa žalobcom poskytlo právo na získanie prístupu k dôkazom relevantným v súvislosti s ich nárokmi bez toho, aby museli uviesť jednotlivé dôkazy... Konajúci súd bude mať právomoc nariadiť, aby dôkazy sprístupnili aj tretie osoby*

⁴¹ Op cit. *Courage a Manfredi*.

vrátane orgánov verejnej moci. Primeranosť a dôvodnosť návrhu na nariadenie sprístupnenia dôkazov sa posudzuje najmä s ohľadom na mieru, do akej je žaloba alebo procesná obrana podporená dostupnými skutočnosťami a dôkazmi odôvodňujúcimi návrh na nariadenie sprístupnenia dôkazov; rozsah sprístupnenia a náklady sprístupnenia, a to najmä v prípade akýchkoľvek dotknutých tretích osôb, ako aj to, aby sa predišlo nešpecifickému hľadaniu informácií, ktoré pravdepodobne nie sú dôležité pre účastníkov konania... Požiadavka primeranosti by sa mala pozorne posúdiť, keď by sprístupnenie mohlo rozložiť vyšetrovaciu stratégiu orgánu hospodárskej súťaže, a to tým, že by sa odhalilo, ktoré dokumenty sú súčasťou spisu, resp. keď by toto sprístupnenie mohlo negatívne ovplyvniť spoluprácu dotknutých porušiteľov s uvedeným orgánom hospodárskej súťaže. Osobitný dôraz by sa mal klásť na predchádzanie tzv. „fishing expeditions“, t. j. nešpecifickému alebo príliš širokému hľadaniu informácií, ktoré pravdepodobne nie sú dôležité pre účastníkov konania...“ V tomto ohľade ide o zásadný posun od všeobecne platných postupov dokazovania, ktoré majú jednoznačne potenciál zásadne uľahčiť pozíciu žalobcov v súdnych sporoch.

5 Namiesto záveru

Zámer harmonizovať súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva bolo mimoriadne komplikovanou úlohou, ktorú sa v dôsledku viacerých kompromisných riešení akceptovateľných pre jednotlivé členské štáty podarilo naplniť len čiastočne. Je evidentné, že súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva pred prijatím smernice vo viacerých členských štátoch EÚ (vrátane Slovenska) vôbec nefungovalo a určitý prínos smernice je v tomto smere nespochybniteľný. Z predmetu zákona o niektorých pravidlách uplatňovania nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže vymedzeného v § 1 jasne vyplýva, že upravuje len niektoré (čiastkové) aspekty práva na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže a pravidiel uplatňovania tohto práva. V každom prípade, či už ide o konanie, ktoré porušuje výlučne vnútroštátne právo, alebo konanie, na ktoré sa vzťahujú aj ustanovenia čl. 101 alebo čl. 102 ZFEÚ, zodpovednosť sa riadi predpokladmi vzniku práva na náhradu škody podľa vnútroštátneho práva. Zákon o náhrade škody teda neobsahuje autonómnu právnu úpravu zodpovednosti za škodu. Vnútroštátne pravidlá upravujúce uplatňovanie (vymáhanie) nároku na náhradu škody zaručeného právom EÚ nesmú nadmerne sťažiť alebo prakticky znemožniť výkon práv, ktoré priznáva právo EÚ (zásada účinnosti/efektivity), ani nesmú byť menej výhodné než pravidlá upravujúce žaloby o náhradu škody za porušenie obdobných práv, ktoré udeľuje vnútroštátne právo (zásada rovnocennosti/ekvivalencie). Z hľadiska preukazovania protiprávnosti konania predstavuje ustanovenie § 4 ods. 1 zákona o náhrade škody osobitné ustanovenie, ktoré okrem výpočtu uvedeného v CSP rozširuje dôvody a prípady, keď je súd viazaný právoplatným, t. j. konečným rozhodnutím iného orgánu verejnej moci (právoplatným rozhodnutím PMÚ SR alebo konečným rozhodnutím súdu preskúmavajúceho toto rozhodnutie o súťažnom delikte). Ustanovenie § 4 ods. 2 zároveň vymedzuje, že konečné rozhodnutie o porušení práva hospodár-

skej súťaže vydané v inom členskom štáte EÚ sa považuje za dôkaz o porušení práva hospodárskej súťaže (ak toto bolo predložené v slovenskom jazyku a po sprístupnení podkladov vo veci, v ktorej bolo vydané), ak v súdnom konaní o náhradu škody nebude preukázaný opak. V príspevku sme sa zamerali len na základné východiská skúmanej problematiky a načrtli sme niektoré problematické aspekty právnej úpravy a rozhodovacej praxe súdov.

Literatúra

- BEZOUŠKA, P. Příkladná souvislost jako nechtěné dítě normativního textu? In DOLOBÁČ, M., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, E. (eds.) *Rezistencia vnútroštátneho práva a právne transplantáty*. Zborník vedeckých prác. Košice : UPJŠ, 2011, s. 85 – 93.
- CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In BEJČEK, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů*. Sborník z konference. Brno : Masarykova univerzita, 2009.
- DULAK, A., DULAKOVÁ JAKUBEKOVÁ, D. Premlčanie pri náhrade škody spôsobenej porušením súťažného práva. In *Právny obzor*, 103, 2020, č. 5, s. 357 – 371.
- JONES, C. *Private enforcement of Anti-trust law in the EU, UK and USA*. Oxford : Oxford University Press, 1999.
- KINDL, J. *Kartelové a distribuční dohody. Teorie a praxe*. Praha : C. H. Beck, 2009.
- KRÁLIK, A. *Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2014.
- KRÁLIČKOVÁ, B. *Súťažné právo vo vzájomných vzťahoch verejného a súkromného práva*. Bratislava : Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 2020.
- OVEČKOVÁ, O. Deliktná zodpovednosť za škodu v Obchodnom zákonníku (§ 757 neriešené problémy). In *Právny obzor*, 103, 2020, č. 6, s. 419 – 439.
- ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodných vzťahoch a možnosti její smluvní limitace*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011.
- TOMSA, M. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 1043.
- Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 13/97.
- Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obdo 103/01.
- Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2M Cdo 1/2007.
- Rozhodnutie Všeobecného súdu EÚ, vec T 458/04, Au Lys de France SA v. Komisia.
- Rozhodnutie Všeobecného súdu EÚ v spojených veciach T-125/97 a T-127/97 Coca-Cola v. Komisia.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-127/73, Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fonior.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-6/90 a C-9/90, Frankovich a Bonifaci v. Taliansko.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-453/99, Courage Ltd. v. Bernard Crehan.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-295/04 a C-298/04, Manfredi and Others v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA and Others.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-360/09, Pfeiderer.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-199/11, Európske spoločenstvo/Otis NV a iní.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec C-6/64, Flaminio Costa/ENEL.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, vec - 106/77, Amministrazione delle Finanze dello Stato/Simmenthal.
- Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, spojené veci C-46/93 a C-48/93, Brasserie du Pêcheur a Factortame.
- Dôvodová správa k zákonu o náhrade škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže.